

LEMA:
“CARTAS DE CONXO”
(O LEGADO DAS TÁVORA)

Ninguén me dixo nunca que a pena fora unha sensación tan parecida ao medo.

Javier Marías

1936

O 21 de outubro un confidente alertou á garda civil do envío dunha carta por parte das irmáns Lecia e Áurea Távora, mestras de Vilagarcía. A carta foi interceptada e posta en mans da Comisión Superior Ditaminadora dos Expedientes de Depuración xunto cos respectivos informes aportados sobre as irmáns para ver de lles abriren unha causa. Despois de analizalos, a comisión cursou a súa instrución ao Tribunal Militar Provincial que acordou o seu ingreso no manicomio de Conxo. Un extracto do informe remitido ao Tribunal Rexional de Responsabilidades Políticas dicía que: *“después de examinar el contenido de la carta y comprobar la vida disoluta que llevaban y las nocivas lecturas encontradas en su biblioteca, se concluye que esto les provocó un trastorno en sus cabezas llevándolas a escribir esa serie de extravíos guiados por una imaginación contaminada de ideas izquierdistas y ateas, con el único objeto de entorpecer la noble y sagrada empresa que nos fue encomendada”*.

En 1965, morreu Lecia e aos poucos meses acompañouna Áurea. Nos días posteriores, as súas celas foron ocupadas por outras internas. Moitos anos despois, por mor dunhas obras realizadas no edificio, o achádego de numerosas cartas e escritas das irmáns avivou a memoria dalgunhas testemuñas, que declararon que as cartas fóranlle entregadas por Áurea de vagariño a sor Rosalina, da orde das Mercedarias, a de maior poder en Conxo, para que as fose depositando no correo, mais nunca o fixo. Gardounas nun caixón. Aquí ven a luz.

Fomos nós as sospeitosas de telos agochados
os primeiros días, de respostar ás súas cartas,
cada vez máis silenciadas na palabra entre liñas nas que o instinto
buscaba comparencias furtivas dalgunha esperanza,
unha luz de regreso que nos amarrara
e algunha fita tralas mazarocas, que nos desligase
da perturbación dos espellos co pelo ao cero,
coas marcas das malleiras, co oprobio inexplicable a chamarnos á porta.
Porque deixamos os brazos axitándose cando se foron
e aínda semellan moverse pola cara do silencio
onde ninguén nos ve pero todos escoitan.
Pero podedes dicirillo. Xa nada importa. Non temos medo.
Nós, Lecia e Áurea Távora somos as sospeitosas de ocultalos
e aquí declaramos que un día que viñan por eles,
entraron pola porta de atrás da eira,
buscaron nas fotografías, preguntaron por varios dos nosos,
cando e onde,
e volveron preguntar cando e onde antes dos berros,
despois das ameazas.
Logo veu a requisa dos aveños, a incautación
dos poucos cartos que atoparon, algunhas alfaias, a prata toda,
asolaron o alpendre e o lagar,
o piorno desfixérono a conciencia.
Dixeron que non habería máis colleitas
namentres non as recolleran as mans dos buscados.
E esta é a verdade do que pasou.

Carta incautada pola garda civil que deu orixe
ao expediente e ao posterior ingreso en Conxo
das irmáns Távora.

O LEGADO DAS TÁVORA

Cando veñan da fronte han saber como entraron nas nosas casas, como corromperon de luz desposuída a dignidade do seu esforzo alzado nos morteiros da braveza. Que cor pode medrar no interior desa ilusión desmedrada, que horas tan desafectas nos permean a pel cando rememoramos aqueles días nos que chegaban as madiñas de guerra, as donas dos grandes señoritos do estraperlo, xente de vara alta, Carmiña de Bahamonde e Josefina de Aranda, a pediren donativos para os seus protexidos, mozos falanxistas na fronte: conservas, mantas ou roupas, todo era pouco baixo a mirada dos gardas que as acompañaban. Han saber que así eran as colectas voluntarias aqueles primeiros meses da sublevación. Ensinaban a carta do soldado que afillaban, unha foto borrosa que podería ser de calquera, un nome corrente que é sombra de ausencia, e mostraban todo isto uns centímetros máis abaixo dun colar de pérolas que se axitaba parsimoniosamente do pescozo, á vez que estiraban a man aberta para pedir diante das armas que esperaban vixiantes un pouco máis atrás das madiñas. Tiñamos que ser amables e rápidas, colaborar con aquela recadación a punta de pistola que neses días que abocaban a outubro chamaron “axuda de inverno”. Ao marcharen era obrigado desexarlle a vitoria contra o inimigo. E ben sabiamos que ese desexo conlevaba a derrota dos nosos.